

Željka Horvat-Vukelja • Petra Heisinger

PRIČOM DO GLAZBE

*Priča kao polazište u glazbenom odgoju
i obrazovanju djece mlađe i predškolske dobi*

Željka Horvat-Vukelja • Petra Heisinger

PRIČOM DO GLAZBE

*Priča kao polazište u glazbenom odgoju
i obrazovanju djece mlađe i predškolske dobi*

Pričom do glazbe

Autori: **Željka Horvat-Vukelja i Petra Heisinger**

Nakladnik: **Glazbaonica Ljubav**, udruga, **pricomdoglazbe@gmail.com**

Za nakladnika: **Petra Heisinger**

Urednica: **Ana Pavlović**

Recenzentice: **dr. sc. Diana Zalar i dr. sc. Blaženka Bačlija Sušić**

Lektorica: **Mirjana Paić-Jurinić**

Ilustracije: radovi polaznika **Glazbenih animacija 1, 2, i 3 u Glazbaonici Ljubav**

Fotografije: **Ana Pavlović, Petra Heisinger, Mirna Horvat, Fotostudio „Škljoc“,**
arhiva **Glazbaonice Ljubav**

Videozapisi: **Matija Kralj, Ana Pavlović, Petra Heisinger, Mirna Horvat,**

Fotostudio „Škljoc“ i arhiva GŠ Glazbaonica Ljubav

QR kodovi: **Ultima Spectrum**

Grafičko-likovno oblikovanje i prijelom: **Goran Kulaš**

Grafička priprema: **GO Design**

Na naslovnoj stranici dijelovi likovnih uradaka polaznika **Glazbenih animacija**

GŠ Glazbaonica Ljubav; oblikovanje: Goran Kulaš

Tisak: **ITG d.o.o.**

Tisak dovršen u **listopadu 2019.**

© **Željka Horvat-Vukelja i Petra Heisinger**

Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati ni na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova pisanog dopuštenja.

ISBN 978-953-48789-0-3

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem **001043445**.

Željka Horvat-Vukelja • Petra Heisinger

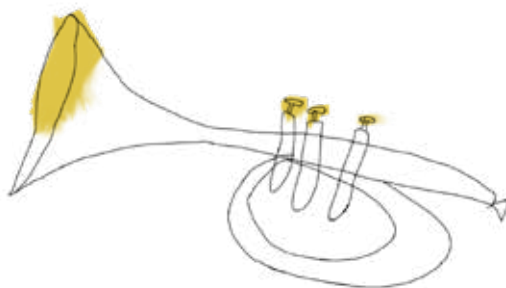
PRIČOM DO GLAZBE

*Priča kao polazište u glazbenom odgoju
i obrazovanju djece mlađe i predškolske dobi*

Glazbaonica Ljubav

Zagreb 2019.

Upute za očitavanje QR kodova

S pomoću pametnog telefona i putem QR kodova uskočite ravno u našu učionicu i na naše nastupe. Videozapisi iz učionice nastali su spontano i u želji da se zabilježi naša radna atmosfera, lijepi trenutci te kreativnost, osmijesi i ushit djece. Upravo zbog te spontanosti kvaliteta videozapisa varira.

Koraci:

- 1.** Provjerite imate li na pametnom telefonu već postojeću aplikaciju QR kod / QR codereader. Ako je nemate, preuzmite je putem Google Playa, App Storea ili Windows Storea (ovisi koji pametni telefon posjedujete).
- 2.** Kada ste aplikaciju preuzeli, pokrenite je i zatim usmjerite kameru telefona ka QR kodu.
- 3.** Aplikacija brzo detektira QR kod te se otvara media player s videozapisom.
- 4.** Pokrenite videozapis i uživajte.

SADRŽAJ

Nekoliko uvodnih riječi	6
-------------------------	---

NAJPRIJE MALO TEORIJE

Važnost glazbe u djetetovu razvoju i odgoju	8
Priča u nastavi, posebno u poučavanju glazbe	10
Strategije pričanja priče	12

A SADA PRIJEĐIMO NA PRIČE

Priče i crtice o osnovnim pojmovima glazbene teorije	18
Priče i anegdote iz djetinjstva velikih skladatelja	26
Autorske priče nadahnute poznatim skladbama	36
Sadržaji opera i baleta prepričani za djecu	49
Pjevanje, sviranje, ples, pokret, igra i likovno izražavanje kao produžetak priče	63

IZ NAŠE RADIONCE

Glazbokaz	69
Izbor Željkinih glazbokaza	71
Dodatak: Izbor glazbenih priča	94

Kazalo glazbenih pojmova, skladba i skladatelja	118
---	-----

Preporučena literatura	120
------------------------	-----

O autoricama	122
--------------	-----

Iz recenzija	124
--------------	-----

Počelo je slučajno dobivenom informacijom: moja nekadašnja susjeda Petra, koju znam od njezine treće godine, otvorila je privatnu glazbenu školu! Neobičnu glazbenu školu nesvakidašnjeg imena: Glazbaonica Ljubav. A zašto neobičnu? Zato što osim programa osnovne glazbene škole ona ima čak tri stupnja predškolskog obrazovanja. Nije to glazbeni vrtić ni glazbena igraonica ni glazbena rođendaonica, nego prava mala glazbena škola u kojoj djeca već s četiri godine uče solfeggio i slušaju Bacha. Zvuči sanjarski, utopijski ili pak previše ambiciozno? Možda, ali poznavajući Petru, njezin otvorenost za nove ideje, njezin smisao za realnost te iznimnu energiju, naslutila sam da je to nešto doista novo i posebno i odmah zaželjela vidjeti kako to izgleda u praksi. Usput sam Petri ponudila da njezinim malim đacima ispričam nekoliko glazbenih priča. Naime, u to sam vrijeme bila pred odlaskom u mirovinu nakon dugih godina uredničkog posla u Školskoj knjizi, pa sam sve više vremena mogla posvećivati književnim susretima i pričanju priča po školama, knjižnicama, vrtićima, bolnicama.

Moj prvi susret s djecom u Glazbaonici Ljubav prošao je tako dobro da smo se Petra i ja dogovorile da ću povremeno kao gošća dolaziti na nastavu i pričati ma-

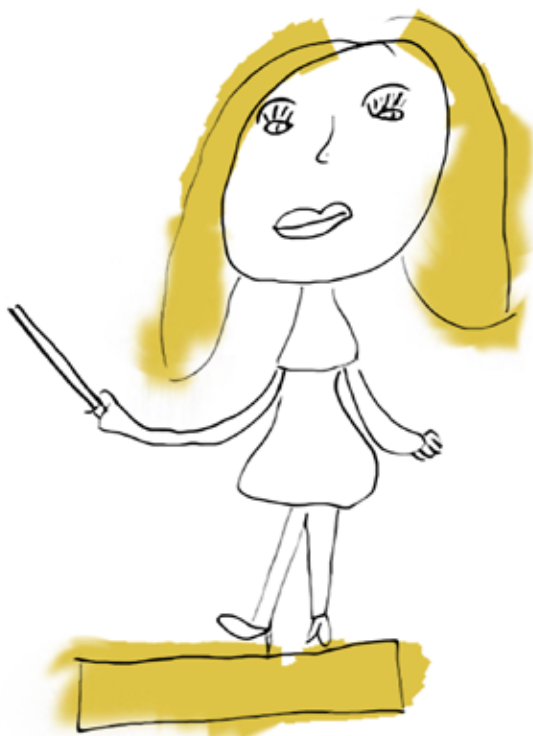
lim polaznicima glazbene priče. Kako sam prvih deset godina svojega radnog vijeka predavala u osnovnoj školi, i to većinom u razrednoj nastavi, u odjeljenjima s intenzivnom nastavom francuskog jezika, imala sam mnogo iskustva u radu s mlađom djecom, a skupilo se tu i novih metodičkih spoznaja koje su se pretočile u moj suautorski rad na desetak udžbenika i priručnika za rano učenje francuskog jezika. Tako su, eto, u ponovnom susretu sa susjedom Petrom sve okolnosti vodile prema plodnoj suradnji u kojoj se svakodnevno nude prilike za slobodno oblikovanje jednoga novog pristupa glazbenom obrazovanju djece.

Ovaj je priručnik plod našega petogodišnjeg rada s djecom u dobi od četiri do osam godina. Programi Glazbene animacije 1, Glazbene animacije 2 i Glazbene animacije 3 u Glazbaonici Ljubav verificirani su u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta 2015. godine i nastava se odvija prema planu i programu, no istodobno se neprestano osvježava i nadograđuje novim didaktičkim idejama. Kako vrijeme odmiče i naša iskustva postaju bogatija, tako jača i naše uvjerenje da smo otvorile jednu novu stranicu glazbene pedagogije u području senzibiliziranja male djece na klasičnu glazbu. Na pisanje ovog priručnika

odvažile smo se da bismo s drugima podijelile svoje spoznaje o ključnoj ulozi priče i pričanja u uvođenju djece u svijet takozvane ozbiljne glazbe. Priručnik je namijenjen glazbenim pedagozima i dramskim pedagozima, odgojiteljima, učiteljima, knjižničarima, voditeljima igraonica, kao i najširoj čitateljskoj publici – roditeljima, bakama,

djedovima... Prvi je dio teorijski, zamišljen kao uvod u bogat izbor primjera koji slijede i koji će, vjerujemo, biti dragocjeni svima koji rade s djecom mlađe dobi. Možda će zvučati neskromno, ali usudit ćemo se reći da smo otkrile jedan nov dio horizonta u području poučavanja glazbe.

Željka Horvat-Vukelja

NAJPRIJE MALO TEORIJE

Važnost glazbe u djetetovu razvoju

Prvi prizor

Učionicom odzvanjaju nježni zvuci Debussyjeve „Mjesečine“. Dvije učiteljice drže visoko blijedožut svileni šal i lagano ga njišu gore-dolje. Djeca stoje u redu i čim se šal podigne, jedan učenik protrči „ispod mjesečine“. Kad se šal spusti, drugo se dijete pripremi i čim je šal ponovno podignut, protrči ispod mjesečine... Sve se zbiva bez riječi, gotovo poput baleta u ritmu Debussyjeve „Mjesečine“...

Drugi prizor

Dvoje po dvoje, djeca se u „svadbenoj“ povorci lagano kreću učionicom. Prva djevojčica i prvi dječak u povorci nose kartonske labude – labudica ima na glavi veo od tila čiji „rep“ pridržavaju djeveruše, a labud mladoženja ima oko vrata leptir-mašnu od crvenog tila. Svadbena povorka kreće se dostojanstveno uz veličanstvene zvuke Mendelssohnove „Svadbene koračnice“...

Treći prizor

Djeca leže svatko na svojoj klupi, pokrivena laganim dekimama. Jedna učiteljica na glasoviru svira Brahmsovu „Uspavanku“. U ponavljanju melodije pridružuje joj se učiteljica na flauti. Svjetlo u učionici je prigušeno. Kad se melodija počne ponavljati treći put, učiteljica za klavirom pjeva: „Laku noć, snivaj san,/novi svanut će dan./Laku noć, snivaj san,/novi svanut će dan.“ Milina glazbe gotovo se može opipati...

Uživimo li se u opisane prizore, još ćemo se jedanput osvjedočiti koliko je glazba moćna. Glazba nas može dirnuti do suza, dovesti nas do stanja uzvišenosti, ona može dignuti na noge, pokrenuti masu i baciti je u trans. Glazba može djecu oraspoložiti, razveseliti, razgaliti, ushititi, a i umiriti ih i unijeti spokoj u njihove osjećaje.

Mnogo je blagodat u ranom bavljenju glazbom. Ono jača djetetovu mentalnu sposobnost i razvija njegove emocionalne i socijalne potencijale. Uz glazbu i različite glazbene aktivnosti dijete se otvara prema drugim umjetnostima – prema književno-

sti, plesu, likovnoj, dramskoj i filmskoj umjetnosti, a svijet doživljava cjelovito. Osim toga, glazbene aktivnosti pomažu mu fokusirati pažnju i vježbati koncentraciju i pamćenje.

Sviranje nekog instrumenta pridonosi razvijanju fine motorike i koordinacije pokreta te jačanju volje i samodiscipline, upornosti i predanosti. Sviranjem pred drugima dijete se uči suočavati s tremom, stječe samopouzdanje i sigurnost u nastupu, upoznaje osjećaj zadovoljstva zbog pozitivne afirmacije.

Bavljenje glazbom odmalena jača djetetovu kreativnost i pogoduje bogaćenju njegove stvaralačke mašte. Valja naglasiti da je na popisu poželjnih kompetencija kreativnost na prvome mjestu. Podsjetimo na poznatu Einsteinovu izjavu: „Mašta je važnija od znanja.“

Kada je riječ o ranom bavljenju glazbom, ne smiju se zaboraviti ni socijalni učinci: dijete izloženo glazbenom obrazovanju jača svoje komunikacijske sposobnosti, a zajedničko muziciranje razvija njegovu sposobnost prilagođavanja i uklapanja u grupu. Dijete postupno stječe nesvjesnu naviku emocionalnog rasterećenja i opuštanja uz slušanje glazbe i uz muziciranje. I, konačno, polako počinje oblikovati vlastito mišljenje i graditi vlastite estetske i moralne kriterije, stječući tako od najranije dobi interes za promišljanje sadržaja koji mu se nude.

Dakle, mnogo je razloga zašto je dobro da se dijete od najmlađe dobi bavi glazbom. Upravo su zato u Glazbaonici Ljubav osmišljeni programi Glazbenih animacija 1, 2, i 3 za djecu od 4 do 5 godina, od 5 do 6 godina i od 6 do 7 godina. Najvažniji im je cilj senzibilizirati djecu na glazbu – na slušanje klasične i tradicijske glazbe te na pjevanje, sviranje, plesanje i stvaranje glazbe. Nakon tri godine pohađanja Glazbenih animacija polaznici su pripremljeni za upis u osnovnu glazbenu školu.

Svaki je sat Glazbenih animacija strukturiran tako da se 20 do 30 posto vremena posveti upoznavanju elemenata glazbene pismenosti (solfeggio), daljnjih 20 do 30 posto pjevanju/sviranju te 50 do 60 posto slušanju glazbe i aktivnostima vezanima uz određenu glazbenu jedinicu.

Predviđene aktivnosti su interdisciplinarne i korelacija su različitih područja, a provode se prije/za vrijeme/poslije slušanja glazbe. No što god se radilo, koja god se nastavna jedinica obrađivala, koja god se pjesma učila, sve počinje pričom ili je protkano pričom. To je specifičnost Glazbenih animacija u Glazbaonici Ljubav. Ovaj je priručnik napisan zato da bi se pokazalo kako se pričanjem priča na emocionalno logičan i posve prirodan način može postići da djeca zavole klasičnu glazbu, da žele o njoj učiti i da je žele slušati.

U uvodu je već objašnjeno kako su u program Glazbenih animacija u Glazbonici Ljubav priče uvedene ponajviše zato da bi se djecu motiviralo i da bi ih se bavilo. No vrlo se brzo pokazalo da priče nisu tek dopuna i dodatak nastavi nego njezin organski dio, štoviše – njezina srž. To nije nimalo čudno jer priče su same po sebi vrlo moćne. Čim priča započne, zavlada jedna druga realnost, gradi se jedna nova, čvrsta struktura koja slušatelja uvlači u sebe i ovlada njime. Priče donose paralelne svjetove za koje djeca u nekoj dobi naslućuju da nisu stvarni, ali to im nimalo ne smeta da i dalje napeto slušaju i sudjeluju u priči.

Djeci je priča oduvijek bila potrebna ne samo zato što ih je zabavljala u vrijeme kada nije bilo mnogo izvora zabave kao danas. Priča je bila potrebna i zato da dijete pouči, da mu otkrije nove horizonte, da ga emocionalno ojača, da ga oslobodi strahova, da ga umiri, da ga oplemeni i probudi u njemu sućut. Tako je i danas. Priča nam pomaže da iz udobnosti svoje sobe proživljavamo tuđa iskustva, često teška i gruba, i da iz njih učimo. Priča nas uči empatiji. Slušajući priču dijete se otvara životu, spremno je početi učiti o svijetu oko sebe i krenuti na svoj osobni put spoznaje. Što više priča i bajki čuje, što više

slika stvori u svojoj nutrini i što više prikupi lijepih unutarnjih doživljaja, to će biti opremljenije za svoje životno putovanje.

Današnje dijete, preplavljeno raznoraznim informacijama i mogućnostima, zapljusnuto svakovrsnom ponudom, više nego ikada treba mirnu strukturu kao pouzdan oslonac, a to mu daje priča, osobito bajka, sa svojom čvrstom konstrukcijom, s početnim i završnim frazama, sa svojim specifičnim ritmom i s predvidivim ponavljanjima. Priča djetetu pruža uzbudljivu fabulu kao uzbudljivo putovanje, puno opasnosti i iskušenja, a na kraju putovanja – sretno razrješenje, katarzu, pročišćenje. Sav onaj strah i briga koje dijete proživljava dok prati junaka na kraju se rasprše i pretvaraju u radost i oduševljenje, a dijete je kao okupano izvor-vodom dobrote i plemenitosti. Ili, kako lijepo kaže Vladimira Velički u svojoj knjizi *Pričanje priča - stvaranje priča*: „Djetinjstvo je onoliko bogato, koliko je prožeto lijepim slikama koje će jednom u kasnijoj dobi zračiti životnu snagu i smisao. To je ono na što se možemo osloniti kada se u nekim razdobljima života traže odgovori na vječna pitanja.“ Eto, zato nam trebaju priče!

U suvremenom odgoju i obrazovanju uočljiva je težnja za razvijanjem inte-

lektualnih sposobnosti, a osjećajnost se zapostavlja. Zaboravlja se da je najvažnije DOŽIVJETI, a onda će se i NAUČITI. Ono što je doživljeno pamti se, a ono što je mehanički naučeno zaboravlja se. Zaboravljamo brojke, imena, činjenice, lica, čak i slike, ali doživljaj ostaje. Pričanje priča nudi upravo to – doživljaj. A kad je dijete svakodnevno oplahnjivano pozitivnim doživljajima, ono izrasta u kvalitetnu osobu. Stoga je itekako velika odgovornost na odgojiteljima i učiteljima. U navedenoj knjizi Vladimira Velički kaže: „Prenijeti djeci

uvjerenje da je svijet dobar i prožet smislom, a život vrijedan truda, te da i život svakoga djeteta ima smisla, jedan je od najvećih pedagoških ciljeva i izazova.“

U prethodnom smo poglavlju rekly da je glazba moćna. U ovom smo pak poglavlju zaključile da su priče moćne. Ta dva moćna subjekta mi smo u Glazbenim animacijama objedinile kako bismo djecu uvele u čudesne nove svjetove, oslobodile im maštu i pustile ih da radosno plove u svijet novih spoznaja.

Ilustracija nadahnuta „Akvarijem” C. Saint-Saënsa

Kao što je netko darovit za glumu ili za pjevanje, jednako tako netko može biti darovit za pripovijedanje. Pazite, nije riječ o pripovijedanju u „kućnoj radinosti“. No da ne bi bilo zabune – ne želimo umanjiti vrijednost roditeljskoga pričanja priča jer su za dijete baš ti domaći, kućni, intimni pripovjedači najvrjedniji. Oni se javljaju u pravim trenucima, baš onda kada su najpotrebniji – kada dijete odlazi na spavanje ili kada se budi, kad je bolesno, kad je zbog nekog razloga plačljivo, tužno, nesretno... Ovdje, međutim, mislimo na odgojitelje, učitelje i knjižničare koji na svojem radnom mjestu pričaju priče i na one koji javno nastupaju kao pripovjedači bajki i priča. Oni mogu biti više ili manje talentirani za pričanje. No bez obzira na njihove urođene sposobnosti i stečena znanja iz područja glazbe, plesa, glume, pantomime, akrobatike ili mađioničarstva, za pričanje priča treba se i savjesno pripremiti. Stoga ćemo ovdje u malim potpoglavljima izložiti svoja iskustva pripovijedanja.

Odaberite priču... ili izmislite svoju

Najprije odaberite priču koja će odgovarati vašim malim slušateljima odnosno vašim učenicima i prilici u kojoj ćete priču pričati. Ako su vaši slušatelji djeca

mlađe dobi, neka priča bude jednostavna ali uzbudljiva, s uvjerljivim zapletom i zanimljivim raspletom. Priča može biti izravno poučna, točnije – može govoriti o jednoj nastavnoj jedinici, primjerice o glazbenoj ljestvici, s kojom se učenici prvi put susreću. No neka vam cilj ne bude da vaši učenici već u prvom slušanju priče svladaju što više stručnih termina. Vaš cilj neka bude da se djeci priča sviđa, da ih razveseli i da je poželeva ponovno čuti, a onda će se s vremenom vidjeti da su zapamtili sve što ste htjeli da zapamte.

Važno je da se priča vama kao pripovjedaču sviđa, da je zavolite, jer samo ćete tako moći biti uvjerljivi. Primijetiti ćete da ćemo se u ovom poglavlju često vraćati pojmu uvjerljivosti. Uvjerljivost je ključna u svakoj umjetnosti jer samo onaj umjetnik koji stvara i nastupa s unutarnjim uvjerenjem, koji iskreno i istinski vjeruje u ono što čini, može svojoj publici priuštiti doživljaj – a doživljaj je u umjetnosti vrhunski čin.

Stvarajte svoju riznicu priča, skupljajte dobre zbirke priča, pohranjujte priče u digitalnom obliku u svojem računalu ili ih fotokopirajte. Ne nađete li za neku temu potrebnu priču, hrabro se upustite u stvaranje vlastite priče. Postoje odlične knjige sa savjetima kako se to čini. Jednu od

njih naći ćete i u našem izboru literature, a prepoznat ćete je već po naslovu.

Usvojite priču

Pročitajte priču naglas nekoliko puta, uđite u nju zamišljajući u slikama sve ono što se u njoj određenim redoslijedom zbiva. Vježbajte govoriti priču zamišljajući publiku pred sobom. Ne učite priču napamet, naučite je prepričati. Dakako, pritom će neki poetični dijelovi biti malo osiromašeni, možda ćete izostaviti neku lijepu lirsku usporedbu, ali ne zamarajte se time, jer slušatelji će zauzvat dobiti više u nekom drugom segmentu – u nijansi vašega glasa, u intonaciji ili u vašem gestikuliranju.

U fazi učenja prepričavanja ponovite naglas više puta ključne dijelove ili osjetljive prijelaze iz jednoga dijela u drugi. Katkada je važno točno reproducirati riječi nekog lika jer one logički uvode ključnu repliku koja priču skreće u novom smjeru. Te ključne riječi ili rečenice možete i pročitati (dok ih s vremenom, kako budete iznova pričali priču, ne naučite napamet).

Pričajte uvjerljivo

Pričajte jednostavno, živo, sa zadovoljstvom i s radošću. Već smo rekle da priča može biti literarno i jezično siromašnija u usmenoj inačici, ali da zato dobiva neke nove stilske odlike. No što učiniti s

nepoznatim riječima ili s pojmovima koji su djeci nepoznati (primjerice, kameni mlinski kotač ili gramofon)? Neke ćemo pojmove objasniti unaprijed, a neke tek kada u priči dođemo do njih. Evo primjera. Kada je desetogodišnji Bach krenuo s prijateljem pješice u obližnji grad da bi se upisao u glazbenu školu, sva prtljaga bio mu je zavežljaj s hranom, koji je objesio o štap i nosio ga na ramenu. Došavši do tog mjesta u priči, učitelj uzme kišobran i svoj rubac, zamota u rubac dva predmeta iz učionice (možda pernicu i spužvu) kao da su komad sira i komad kruha, sve zaveže, objesi na kišobran i stavi na rame te tako hoda... i učenici zorno shvate što je zavežljaj i nauče kako se nekad putovalo i što se na putovanju jelo.

Ako je riječ o rjeđe korištenim epitetima, onda uz takav epitet odmah dodamo i drugi, češće korišten, koji ga objašnjava. Primjer: Dječak je bio sućutan... suosjećajan, sažaljiv.

Vodite računa o dinamici i ritmu pripovijedanja, o boji glasa, mimici, kretanjama. Nije nužno mijenjati boju glasa za svaki novi lik koji se pojavi, ali ako ste vješti u oponašanju glasova ili znate oponašati glasanje životinja, slobodno to upotrijebite u pričanju. Gestikulirajte slobodno i prirodno, ali ne razbacujte se prevelikim pokretima ili isforsiranim gestama kojima publiku želite pošto-poto nasmijati. Zapamtite: u

takvim prilikama bolje je manje nego više.

I osobito važno: za vrijeme pripovijedanja budite u vizualnom kontaktu sa svima koji vas gledaju i slušaju. Nemojte nikoga zaboraviti pogledati barem nakratko tako da svatko osjeti da pričate baš njemu.

Osigurajte tehničke preduvjete

Za pričanje morate imati odgovarajući prostor i prikladno mjesto u tom prostoru, tako da vas svaki vaš slušatelj vidi i čuje te da što manje stvari ometa vašu i njihovu koncentraciju. Ako znate da će za vrijeme pričanja priče netko ući i izići, razmjestite stolce tako da slušatelji budu leđima okrenuti vratima. Započnite priču tek kad su svi usredotočeni na priču. Time priči iskazujete poštovanje, a ako vi poštujete svoju priču, poštovat će je i djeca.

Ne prekidajte pričanje, a na znakove nemira ili zamjetnog pada koncentracije u publici, reagirajte promjenom dinamike ili ritma ili sažimanjem priče, privodeći je kraju malo brže nego što ste namjeravali. Nemojte to smatrati svojim porazom, to su pojave posve normalne u radu s djecom, pa i s odraslom publikom. No događa li vam se to redovito, znači da nešto u svojoj strategiji pričanja morate promijeniti: ili izbor priča ili način pripovijedanja ili pak morate poboljšati neke tehničke zadato-

sti (osigurati adekvatan prostor, spriječiti buku u susjednoj prostoriji).

No od svega je najvažnije to da pričate mirno, smireno, usredotočeno. Zato ne počinjite dok nije zavládala tišina. Nemojte povišenim glasom ili lupanjem po stolu uspostavljati red. Samo mirno i uspravno stanite pred djecu i eventualno uzmite u ruke jedan od predmeta ili rekvizita koji će vam trebati za najavlјenu priču.

Početak pričanja može se najaviti i laganim zvukom zvona ili s dva-tri akorda odsvirana na usnoj harmonici. No, vjerujte, na djecu će najbolje djelovati smirenost, sigurnost i samopouzdanje koje će strujiti iz vašega uspravnog lika.

Rekviziti i vizualna podrška

Narodni pripovjedači, kojima je u davno vrijeme bio posao ići od sela do sela, od grada do grada i pričati priče, nisu sa sobom nosili nikakve rekvizite ni pomagala jer oni nisu bili putujući glumci ni putujući glazbenici. Sve njihovo umijeće bilo je u njihovoj riječi, njihovu pogledu, pokretu tijela i izrazu lica - imali su samo sebe same. Tako ni današnjim vrsnim pripovjedačima nije potrebno ništa osim njih samih da satima drže pažnju stotina, a katkad i nekoliko tisuća ljudi. To su vrhunski majstori, umjetnici pripovijedanja. Možete slijediti njihov primjer, ali nemojte

bježati od umjerene uporabe rekvizita i razne vizualne podrške poput slika i fotografija. U rekvizite pritom ubrajamo i plošne kartonske lutke s likovima junaka priče ili pak uporabne predmete kao što su mala glazbala i razne spravice (usna harmonika, triangel, zvono, metronom), lepeza, rukavice, plišane životinje... Crteži, reprodukcije likovnih djela, fotografije i ilustracije iz knjiga naročito dobro dođu kada pripovijedamo zgode o slavnim glazbenicima. Taj nam likovni materijal pomaže predložiti djeci vrijeme i prostor u kojima su umjetnici živjeli i djelovali.

Ponavljanje priče

Već smo rekli da se priča priča „u komadu“, bez prekidanja – osim ako je toliko duga da već u najavi upozorimo da ćemo je pričati u nekoliko nastavaka. Djeca su veliki ljubitelji priča u nastavcima (kao što mnogi odrasli vole televizijske serije). Na istome satu priča se ne ponavlja, ali možemo je ponoviti već na sljedećem satu. Ovisno o dobi djece, možemo je ponavljati postavljajući pitanja i potpitanja na koja će djeca vrlo rado odgovarati i tako iznova ispričati cijeli sadržaj.

Priča nije priča ako nije zavrijedila da je ponovno ispričamo. Čak i kada znaju kraj priče, djeca će je ponovno rado poslušati. To je zato što djecu više zanima

sam proces nego rezultat. To je ono na čemu bi i u odgajanju i u obrazovanju trebalo inzistirati: put je za to da se putuje, a ne samo za to da se na cilj doputuje. Tu unutarnju potrebu za poštivanjem procesa odnosno vremena i postupnosti koje taj proces iziskuje, djeca iskazuju željom da uvijek iznova slušaju priče koje su im već poznate.

Nepredviđene situacije

A što ako nas djeca prekidaju dizanjem ruke, sa željom da ispričaju svoje iskustvo u vezi s onim što pričamo? Što ako im pripovjedačeve riječi dozovu osobne asocijacije, pa to odmah zažele podijeliti s pripovjedačem i publikom? S jedne nam strane mora biti drago što naše priče pobuđuju toliko dječje pažnje, ali ako im svima ispunimo želju da iznesu svoje iskustvo, naša će priča biti isjeckana kao kobasica. Gdje je tu granica? Odredit ćemo je sami, od prilike do prilike, uvijek pažljivo i s taktom. Ponekad zlata vrijedi dati riječ djetetu koje se inače nikad ne javlja, pa je pravi uspjeh što ga je priča potaknula da se ohrabri i javi. S druge strane, neke male maštovite pričalice mogu nam raznijeti priču u komadiće i razbiti koncentraciju cijele grupe.

Evo još jednog pitanja: što ako nas dijete lupkanjem, nemirnim kretanjem ili

stalnim upadicama dekoncentrira? Možemo nastaviti pričati, polako mu prići i položiti ruku na glavicu te nastaviti pričati kao da se ništa ne događa. Važno je da ostanemo usredotočeni i da pričamo najzanimljivije što možemo, pa će priča učiniti svoje i jednostavno uvući u svoj svijet i malog nemirnjakovića, a mi ćemo u miru nastaviti govoriti. Najmanje je poželjno prekinuti priču, ljutito se okomiti na dijete i izgrditi ga pred svima. Tada će čarolija pričanja biti narušena, a nad povratak u priču nadvit će se sjena.

Što ako pričanje u nekom djetetu izazove nama neobjašnjiv strah ili iznenađan plač, na primjer zbog nekakve traume za koju mi ne znamo? Nježno i neprimjetno priču ćemo u hodu kratiti i drukčije usmjeriti, izbjegavajući sve ono što bi moglo izazvati ponovnu navalu panike ili plača.

Pripovjedačeva osobnost

Iako je na „pozornici“ sam i sve konce priče drži u svojim rukama, pripovjedač nije ni glumac ni stand-up komičar ni javna ličnost ni estradna zvijezda. On je tu samo da bi posredovao priču, da bi nas upoznao s pričom. On može biti zec, gljiva, vjetar ili violina iz priče – on je sve to, ali ipak stoji u sjeni svega toga. Zato je obično neupadljivo odjeven, a samo neki detalj može odavati njegov osobit posao – na

primjer gusje pero za pisanje ili debela knjiga ili pak starinski šešir ili torba s pričama. Pa i kad je pripovjedač ujedno autor priče, on ne treba biti u prvom planu. Jer autori prolaze a priče ostaju – kao što smo već rekli: zaboravljamo lica, brojeve, imena, pa čak i događaje, ali doživljaj ostaje.

Ipak, sve to ne znači da pripovjedač mora poništiti svoju osobnost. Baš naprotiv, njegova osobnost mora biti snažna, ali neće se očitovati u njegovu izgledu i u izboru odjeće i njegovih osobnih predmeta nego u njegovoj pojavnosti, u onome što će iz njega zračiti kada stane pred publiku i kada sa svojom pričom postaje gospodar trenutka. Njegova vladavina traje samo dok traje pričanje priče, a zadovoljan je i sretan ako nakon toga u njegovoj publici ostane – doživljaj.

Riječ ohrabrenja

Nemojte se obeshrabriti ako „premieru“ priče izvedete ukočeno i na trenutke nevješto, ako se u pričanju vide „šavovi“ i ako „zglobovi“ priče škripe, nepodmazani i neuvježbani. To je posve normalno, jer opuštenost, tako važna u pripovijedanju, postiže se samo ponovnim i ponovnim izvođenjem priče pred publikom. A budući da uvijek ima onih koji će vam reći „Ispricaj mi priču!“, budite sigurni da ćete imati mnogo prilika da svoje priče dobro izglatačate i ulaštite.

A SADA PRIJEĐIMO NA PRIČE

Priče i crtice o osnovnim pojmovima glazbene teorije

Svladavanje pojmova iz solfeggia za sve je učenike manje-više težak zadatak. Možda bi se solfeggio u glazbenoj školi mogao usporediti s matematikom u redovnoj školi. Kao i u matematici, tako je i u solfeggiu neobično važno steći dobre temelje. No kako četverogodišnjacima i petogodišnjacima objašnjavati glazbeno-teorijske pojmove, među kojima su neki apstraktni, teško predložljivi? Naravno, pribjeći ćemo priči. Točnije, pričicama, ili, još točnije, crticama. Naime, ovo što ćete pročitati u nastavku nisu cjelovite priče (osim jedne), s uvodom, zapletom i raspletom, ali su mali prozni zapisi koji imaju antropomorfizirane likove i naznake fabule. No već i te crtice dovoljne su da djeca slikovito dožive određeni pojam i upoznaju obrise njegova značenja. Crtice se pričaju uz glasovir kako bi se mogle ilustrirati primjerima, a katkad dobro dođe i kakav crtež ili pak neki odjevni detalj ili rekvizit, što će se vidjeti iz primjera koji slijede.

Uspinjača

U Zagrebu, na Gornjem gradu, po-

stoji mala uspinjača. Podsjeća na mali tramvajski vagon, samo što tramvaj vozi po ravnome, a uspinjača po kosome – ona se uspinje i zatim spušta. Dok se jedna kabina uspinjače penje, dotle se druga vraća. Vožnja uspinjačom traje vrlo kratko – dok izbrojiš jednu ili dvije brojalice, npr. *Pliva patka preko Save...* i *En ten tini...*

Uspinjaču prema gore vuče po željeznom konopu stroj. Taj stroj je vrlo jak, vrlo snažan. A konop je debeo, načinjen od posebne vrste željeza – od čelika. Ako tko ne želi na Gornji grad doći uspinjačom, može ići stubama. S obje strane uspinjače nalaze se drvene stube. A u sredini, između dviju kabina, izgrađene su male betonske stube. Zamislimo da je na svakoj stubi jedan ton, i to točno onim redom kojim su poredane note u crtovlju:

DO, RE, MI, FA, SO, LA, TI, DO. Ili, po prezimenima: CE, DE, E, EF, GE, A, HA, CE. To možemo i otpjevati: C, D, E, F, G, A, H, C. Možemo pjevati i pokazivati* kako se uspinjača polako penje: C, D, E, F, G... oh, uspinjača se iznenada pokvarila i stoji na istoj stubi: G, G, G, G... Treba je popraviti. Evo odvijača, Franjo, dođi i po-

pravi uspinjaču... Bravo, Franjo, uspinjača ide dalje: G, A, H, C! A sada se vraća: C, H, A, G, F, E... oh, opet se pokvarila... E, E, E... Lea, uzmi odvijač i popravi uspinjaču... Taaako, bravo, uspinjača opet ide: E, D, C.

***Na ploči je velika slika uspinjače i crtovlje s glazbenom ljestvicom. Posebno je na kartonu naslikana kabina koju učitelj pomiče gore i dolje, oponašajući vožnju uspinjače. Kad se uspinjača „pokvari“, učitelj uzme pra-**

vi odvijač i tobože njime nešto radi po kabini te „popravi“ uspinjaču. Zatim to isto rade prozvani učenici. Djeca jako vole ovu igru zamišljanja i tako pomalo uče glazbenu ljestvicu. U sljedećoj fazi učitelj pokazuje crtovlje s notama, a djeca pjevaju ljestvicu ili pak pokazuju note koje izgovara učitelj: Ana, pokaži notu G... notu E... donji C... gornji C... Na kraju dolazi faza imenovanja: Koja je ovo nota? No do te faze mora proći podosta vremena i ponavljanja igre s uspinjačom.

Didaktički materijal

Violinski ključ*

Nekoć davno, jako davno, živjeli su tonovi razbacani svuda uokolo. Visoki tonovi, duboki tonovi, srednje duboki tonovi i oni srednje visoki... Živjeli su u neredu, kako je koji htio... Nisu imali kuće, nikakva zaklona ni skloništa. Ma ni šator nisu imali. Jadni tonovi.

Hodajući tako svijetom, tonovi su ugledali jednu veliku, dugu kuću. U njoj nije nitko stanovao i tonovi su pomislili da bi to mogao biti njihov dom. Bilo je to crtovlje: imalo je pet crta i četiri praznine, kao četiri duga, duga hodnika. Ali ta je kuća bila zaključana. Srećom tuda je naišao ključ – ne bilo kakav ključ, sličan ključu naših kuća ili sličan ključu automobilskih vrata. To je bio poseban ključ – glazbeni ključ, i to violinski ključ! Otključao je crtovlje i rekao tonovima da se slobodno mogu useliti u crtovlje, ali onako kako im on odredi.

„Ti ćeš stanovati na prvoj crti i na tvom stanu pisat će tvoje ime: MI. Zapamti, ti si nota MI!“, rekao je violinski ključ prvom tonu. „A ti ćeš stanovati na drugoj crti i na vratima tvog stana pisat će: SO. Ti si nota SO!“

Svaki je ton dobio svoj stan – neki na crti, a neki u praznini. Svaki je ton dobio i svoje ime koje se može zapisati kao znak, kao nota. Dakle, svaki je ton dobio svoju notu. Kad je ponestalo stanova na crtama i u prazninama, violinski ključ je odredio da nota RE živi prikvačena za prvu crtu, a u podrumu, na pomoćnoj crti, odredio je da živi donji DO. Budući da je još mnogo tonova – visokih i dubokih – ostalo bez stana, violinski ključ odredio je da žive na donjim i gornjim pomoćnim crtama. A došao je i još jedan ključ – bas-ključ, koji je otključao ulaz u drugo crtovlje... ali o tome ćemo govoriti drugom prilikom. Zasad ćemo se družiti s prvim stanarima crtovlja, s notama DO, RE, MI, FA, SO, LA, TI, DO. Od njih ćemo graditi pjesmice koje možemo pjevati i svirati. Eto, tonovi su se lijepo smjestili u svom domu, u crtovlju. Crtovlje su podijelili na sobe – taktove – a između soba su zidovi – taktne crte. Na kraju zgrade su sigurnosna vrata – dvostruka taktna crta.

***Na ploči je nacrtano crtovlje. Dok priča, učitelj polako upisuje note, violinski ključ, taktne crte...**

